

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA

úsek inšpekčnej činnosti

Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

Správa

o kvalite služieb poskytovaných v oblasti kariérového poradenstva v základnej škole v školskom roku 2018/2019

Počas realizácie komplexných inšpekcií sa úloha so zvýšenou pozornosťou s cieľom zistiť kvalitu služieb poskytovaných v oblasti kariérového poradenstva plnila v **79** základných školách (ZŠ), z nich boli **1** súkromná a **4** cirkevné subjekty.

Výchovným poradcom v **56** ZŠ, ktorí vykonávali zároveň aj činnosti kariérového poradenstva, boli zadané dotazníky so zámerom zmapovať mieru ich spolupráce so zariadeniami výchovného poradenstva a prevencie (CPPPaP) a účinnosť vytvoreného systému kooperácie a participácie s rozmanitými subjektmi pri poskytovaní a výmene informácií o potrebách trhu práce. Údaje súvisiace s procesmi usmerňovania kariérového vývinu žiakov sa získavali zadaním dotazníka **2 155** žiakom **8. a 9. ročníka** nižšieho stredného vzdelávania, čo predstavuje **66 %** z celkovej počtu **3 272** žiakov. V kontrolovaných školách evidovali v 8. a 9. ročníku len **96 žiakov z MRK**, čo predstavuje **3 %**. Navštevovali školy Košického (39), Prešovského (32), Nitrianskeho (14) a Trnavského kraja (9). Položky v dotazníku monitorovali názory a postoje žiakov na úroveň a prínos poradenskej činnosti poskytovanej kariérovým poradcom a odbornými zamestnancami zariadenia CPPPaP v oblasti ich profesionálnej orientácie. Ďalšie informácie potrebné k spracovaniu správy sa získavali realizovaním rozhovorov s výchovným poradcom, s náhodne vybranými žiakmi ale aj štúdiom príslušnej dokumentácie.

Zabezpečenie personálnych, priestorových a materiálno-technických podmienok pre realizáciu kariérového poradenstva v plnoorganizovaných školách

Výchovné poradenstvo – *riešenie osobnostných, vzdelávacích, profesionálnych a sociálnych potrieb a kariérové poradenstvo* – bolo v 79 školách celkovo poskytované 18 489 žiakom, z nich 190 žiakom nultého ročníka, 8 967 žiakom primárneho a 9 332 žiakom nižšieho stredného vzdelávania. Skupinu žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (3 247) tvorilo 1 857 žiakov so zdravotným znevýhodnením (ZZ), 1 096 žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia (SZP) a 334 nadaných žiakov. V školách evidovali 2 196 žiakov z marginalizovaných rómskych komunit (MRK), V neplnoorganizovaných školách činnosti v oblasti osobnostných, vzdelávacích, sociálnych potrieb žiakov zabezpečovali zväčša riaditelia škôl. V 56 plnoorganizovaných ZŠ (okrem 1 školy)¹ vykonávali výchovné poradenstvo, vrátane kariérového, pedagogickí zamestnanci, ktorí spĺňali kvalifikačné predpoklady na výkon pedagogickej činnosti, mali ukončené adaptačné vzdelávanie. Samostatná funkcia kariérového poradcu bola ustanovená len v 1 ZŠ². Väčšina poradcov vykonávala pedagogickú činnosť viac rokov (od 3 do 39) a vo funkcii výchovného poradcu pôsobili od 2 do 20 rokov. Riaditelia škôl do tejto funkcie stanovovali pedagógov, ktorí poznali žiakov a špecifiká sociálneho i kultúrneho prostredia, z ktorého pochádzali. Prevažná časť výchovných poradcov mala aprobáciu na vyučovanie spoločenskovedných predmetov (slovenský jazyk a literatúra, cudzie jazyky, dejepis, občianska náuka, etická výchova) alebo na vyučovanie prírodovedných predmetov (matematika, fyzika, biológia, chémia). ***V tretine škôl výchovní poradcovia svoj ďalší profesijný rozvoj v oblasti kariérového poradenstva neplánovali. Kontinuálne***

¹ ZŠ, Saratovská 43, Levice – funkciu vykonávala učiteľka s ročnou pedagogickou praxou, bez absolvovania adaptačného vzdelávania

² ZŠ, Hlavná 5, Družstevná pri Hornáde – funkciu vykonávala učiteľka dejepisu s ukončeným špecializačným vzdelávaním pre pozíciu kariérový poradca

vzdelávanie zamerané na kariérové poradenstvo neabsolvovalo až 73 % z nich. Zúčastňovali sa (aj keď často nepravidelne alebo len sporadicky) v CPPPaP a na príslušných detašovaných pracoviskách Metodicko-pedagogického centra (MPC) na metodických dňoch alebo pracovných stretnutí zameraných na prácu s programami COMDI (*profesijná počítačová diagnostika žiakov 8. a 9. ročníka ZŠ*), KomposyT, TREXIMA (*analýza dát a prognóz na trhu práce*). Výraznú ochotu vzdelávať sa prejavili výchovní poradcovia zo škôl 4 krajov SR (Žilinský, Banskobystrický a Košický a 1 učiteľ zo školy³ Prešovského kraja)⁴. S uvedenými zisteniami korešpondovali aj odpovede pedagógov v dotazníku. Až 68 % z nich sa zúčastňovalo na národných projektoch, odborných seminároch alebo konferenciách a poskytnuté informácie považovalo za dostatočne podnetné pre svoju ďalšiu činnosť. Opačne sa vyjadrila takmer tretina respondentov, ich účasť na aktivitách bola skôr sporadická, realizované odborné semináre považovali za menej prínosné. Pomoc a vzdelávacie ponuky MPC a Štátneho pedagogického ústavu (ŠPÚ) súvisiace s kariérovým poradenstvom považovalo 35,7 % respondentov za prínosné. Pre ostatných boli realizované aktivity menej podnetné (43 %). Spokojnosť s metodickou pomocou a ponukou vzdelávacích aktivít CPPPaP vyjadrilo až 80 % poradcov. Aktivity realizované Štátnym inštitútom odborného vzdelávania (ŠIOV) posudzovala pozitívne takmer polovica a ostatní sa prikláňali skôr k záporným odpovediam (26,8 %) alebo ich kvalitu a prínos nevedeli posúdiť (21,4 %). **Nízka účasť poradcov na vzdelávacích aktivitách, nedostatok potrebných poznatkov znižovala kvalitu poskytovaných služieb v oblasti kariérového poradenstva.**

Pracovné podmienky pre činnosť kariérového poradenstva boli v školách prevažne optimálne zabezpečené. **Vytvorené podmienky vnímalo negatívne 16,5 % poradcov.** Zväčša nemali vyčlenené vlastné priestory, upravený rozvrh hodín. Úprava ich úväzku bola v súlade s nariadením vlády o miere vyučovacej povinnosti vo vzťahu k výchovnému poradenstvu a nesúvisela priamo s činnosťou kariérového poradenstva. Upravený rozvrh hodín alebo voľné hodiny v jednotlivých dňoch využívali poradcovia najmä na vedenie a spracovávanie agendy. Niektorí pri realizácii kariérového poradenstva nemali stanovené konzultačné hodiny pre žiakov alebo ich stanovili iba v čase vyučovania. Takmer všetci mali k dispozícii počítač/notebook s pripojením na internet (skener, kopírku, tlačiareň) a tým aj zabezpečený prístup k množstvu informácií na rôznych webových stránkach. Potrebné štatistické údaje mali možnosť získavať prostredníctvom programu Proforient.

Pre 91,1 % respondentov neboli činnosti spojené s kariérovým poradenstvom zaťažujúce, **iba 4 z opýtaných si mysleli že ich činnosť je náročná.** V rozhovoroch prejavili spokojnosť s oddelením kariérového poradenstva od výchovného poradenstva, najmä z dôvodu rastúceho počtu výchovných problémov žiakov, vyšších nárokov na úroveň kariérového poradenstva.

Výchovní poradcovia sa v rozhovoroch so školskými inšpektormi vyjadrili, že kooperácia a participácia rôznych subjektov pri poskytovaní a výmene informácií o potrebách trhu práce bola v školách zväčša zaistená a podporovaná, nie vždy bola prínosná, efektívna. **V 30 % ZŠ kooperácia s inými subjektmi stagnovala, realizovala sa sporadicky, náhodne, nebola plánovaná.**

Najefektívnejšia bola z pohľadu poradcov spolupráca v oblasti kariérového poradenstva so zákonnými zástupcami žiakov. V rámci stanovených konzultačných hodín poskytovali rodičom informácie o možnostiach výberu strednej školy (SŠ), o formách vzdelávania v technických odboroch a vhodného študijného alebo učebného odboru, o kritériách prijímania

³ ZŠ, Pugačevova 1 381/7, Humenné

⁴ špecializačné vzdelávanie – Kariérové poradenstvo; cyklické – Rozvoj profesionality výchovného poradcu; inovačné – Multikultúrnou výchovou k sociálnej spravodlivosti; aktualizácie – Aktuálne problémy v prevencii sociálno-patologických javov; Spolupráca rodiny z marginalizovaných rómskych komunit a školy v edukačnom procese; Profesionálna orientácia žiakov základných škôl na odborné vzdelávanie a prípravu;

na SŠ. Nie všetci poskytovali dôsledne podrobné informácie o možnosti žiakov vzdelávať sa v systéme duálneho vzdelávania. V dotazníkoch uviedlo až 76,8 % poradcov, že poskytovali rodičom informácie o možnostiach ďalšieho štúdia. ***Iba necelá pätina z nich priznala, že sa so zákonnými zástupcami žiakov stretávala iba výnimočne.*** Ich odpovede boli v rozpore s odpoveďami žiakov (65,7 %), ktorí konštatovali neúčast' ***zákonných zástupcov na stretnutiach s kariérovým poradcom.*** Na niektorých školách s vysokým zastúpením žiakov z MRK väčšinou absentovala intenzívna, plánovaná metodická a informačná pomoc zákonným zástupcom s cieľom eliminovať ich pasívny prístup ku vzdelávaniu detí, k poskytovaniu informácií a s cieľom poukázať na dôležitosť výberu ďalšieho štúdia pre ich dieťaťa.

Participácia poradcov s pedagogickými a odbornými zamestnancami na úlohách v oblasti kariérového poradenstva sa tiež z ich pohľadu javila ako efektívna. V rámci systému výchovného poradenstva a prevencie v školách pôsobili celkovo 76 koordinátorov prevencie. Na plný alebo čiastočný úväzok zamestnávali v subjektoch 39,51 školských špeciálnych pedagógov, 8,5 sociálnych pedagógov, 13 školských psychológov. Počet odborných zamestnancov nezohľadňoval potreby najmä tých ZŠ, ktoré vzdelávali žiakov z ohrozených skupín (so zdravotným znevýhodnením, zo sociálne znevýhodneného prostredia a z marginalizovaných rómskych komunít). Pedagógovia a odborní zamestnanci spolupracovali zväčša na plánovaní aktivít škôl, besied, prezentácií SŠ a stretnutí so zákonnými zástupcami, na ktorých im poskytovali základné informácie o SŠ i duálnom vzdelávaní. Spoločne zabezpečovali sumarizáciu údajov o žiakoch. S triednymi učiteľmi 8. a 9. ročníka zisťovali záujmy žiakov, aktualizovali ich osobné údaje, vyplňali prihlášky na SŠ. ***V 14 % subjektov bola vzájomná kooperácia menej operatívna.***

Informácie o stredných odborných školách a gymnáziách čerpali pedagógovia z ich webových sídiel, zo zaslaných letákov ale aj prostredníctvom besied a prezentácií učiteľov SŠ v ZŠ alebo účasťou žiakov na dňoch otvorených dverí. ***Až 16 % poradcov nevenovalo náležitú pozornosť rozvíjaniu spolupráce so SŠ.*** Väčšina z nich však v dotazníku vyjadrila spokojnosť s poskytovanými informáciami, vrátane ich webových stránok, ktoré považovali za postačujúce. Pre tretinu (34 %) žiakov boli poskytnuté informácie a odporúčania na informačných stretnutiach so zástupcami SŠ dôležitým impulzom, na základe ktorého sa rozhodovali. Zákonní zástupcovia žiakov pri výbere ďalšieho štúdia pre svoje dieťa prevažne nezohľadňovali potreby trhu práce, nepreferovali školy s technickým zameraním alebo tie, ktoré ponúkali duálne vzdelávanie. Nepriaznivým sa v tejto oblasti javí vyjadrenie niektorých výchovných poradcov zo škôl s vysokým zastúpením žiakov z MRK o realizácii vzájomných informačných návštev zástupcov stredných škôl a návštev žiakov ZŠ v SŠ. Realizovali sa iba ojedinele, keďže intenzita záujmu žiakov a ich zákonných zástupcov oboznámiť sa so spôsobom vzdelávania na konkrétnej SŠ bola nízka. Niekde bol nezáujem žiakov aj z dôvodu, že v lokalitách kde sídlili ZŠ⁵ boli už niekoľko rokov zriadené elokované pracoviská súkromných SŠ, do ktorých po ukončení školskej dochádzky prijímali všetkých žiakov z MRK. Títo žiaci počas celej doby vzdelávania (v materskej škole, ZŠ i v SŠ) neopúšťali lokalitu, v ktorej žili. ***Iba 56 % respondentov na otázku, či im škola poskytla dostatok informácií o duálnom vzdelávaní, považovalo informácie za dostatočne komplexné a takmer polovica (44 %) respondentov považovala informácie o duálnom vzdelávaní a jeho výhodách za nedostatočné.***

Prevažná časť pedagógov sa riadila pri realizovaní kariérového poradenstva metodickými usmerneniami CPPPaP, napriek tomu ***v 19,6 % subjektov kooperácia zlyhávala.*** Menej efektívnou sa javila súčinnosť najmä pri zabezpečovaní diagnostiky profesionálnej orientácie (zisťovanie schopností, záujmov a osobnostných predpokladov žiaka pre výber povolania)

⁵ ZŠ s MŠ, Záhradnícka 83/19, Svinia; ZŠ, Podsadek 140, Stará Ľubovňa – v ktorej od šk. r. 2013/2014 ukončilo školskú dochádzku 88 žiakov, pričom do SŠ v mieste ich bydliska nastúpilo 92 % z nich.

žiakov končiacich ročníkov. Zúčastňovali sa jej najmä tí žiaci 8. alebo 9. ročníka, ktorí neboli presvedčení o správnosti výberu svojho budúceho štúdia, povolania. Ojedinele v školách diagnostiku vôbec nerealizovali, čo odôvodňovali nezaujmom zákonných zástupcov i samotných žiakov. Pozitívnym zistením sa javí skutočnosť, že v niektorých subjektoch sa kariérové poradenstvo ojedinele realizovalo už od 5. alebo 6. ročníka.

Viac ako tretina subjektov (36 %) nekooperovala s príslušným oddelením Úradu práce sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVaR SR) pri zabezpečovaní informácií o možnostiach uplatnenia žiakov na trhu práce v regióne a v SR. Sporadicky získavali informácie vo forme letákov, ktoré zverejňovali na informačných tabuliach. V dotazníku sa 72 % respondentov vyjadrilo k poskytovaniu informácií od príslušného oddelenia ÚPSVaR SR o potrebách trhu práce v regióne pozitívne.

Nepriaznivým zistením bolo, že pravidelné kontakty so zamestnávateľmi neudržiavalo až 46 % kontrolovaných subjektov. Školy, ktoré nadviazali spoluprácu umožnili svojim žiakom zúčastniť sa rôznych podnetných exkurzií (IKEA, Nafta Gbely...). Učiteľia jednej ZŠ sa zúčastnili *Konferencie priemyselnej komory zameranej na duálne vzdelávanie*.

S dobrovoľníckymi centrami nespolupracovalo až 75 % subjektov. Aktívnu kooperáciu nadviazalo len 6 škôl Žilinského a 3 Bratislavského kraja. Centrá žiakom poskytovali informácie o dobrovoľníctve a zároveň boli pre nich zdrojom získavania a rozvíjania nových zručností a kompetencií, ktoré im mohli byť nápomocné pri voľbe povolania.

Realizácia kariérového poradenstva v škole

Takmer 23 % poradcov nemalo vypracovanú samostatnú víziu, stratégiu kariérového poradenstva. V ostatných školách bola oblasť kariérového poradenstva implementovaná do vypracovaného plánu výchovného poradenstva, niekde bez aktualizácie vytýčených cieľov a úloh s predchádzajúcich rokov, niekde boli stanovené zväčša len úlohy súvisiace s administrovaním údajov o žiakoch. Kontrolovaná dokumentácia dokladovala vedenie databázy a spracovania údajov pre potreby prijímacieho konania na vyšší typ školy a pre trh práce a dokladovala aj spoluprácu s CPPP a P. Niektorí poradcovia viedli evidenciu vlastných pozorovaní, prieskumov, dotazníkov týkajúcich sa mapovania záujmov a profesijnej orientácie žiakov. Pri hodnotení ich vzdelávacích predpokladov a potenciálu v jednotlivých vzdelávacích oblastiach kooperovali s triednymi učiteľmi. Svoju celoročnú činnosť zhrnuli na konci školského roka do správy o výchovnom poradenstve, vrátane kariérového poradenstva, často bez analýzy silných a slabých stránok, bez prijatia opatrení na odstránenie prípadných nedostatkov. Takmer tretina poradcov nemala vyhotovený plán konzultačných hodín a neplánovala realizovať ani skupinovú výchovno-poradenskú činnosť. Väčšina z nich však bola presvedčená, že žiaci mali záujem s nimi individuálne konzultovať výber svojho ďalšieho štúdia.

Poradcovia v prevažnej väčšine škôl mali snahu poskytovať žiakom končiacich ročníkov pomoc pri vytváraní kariérových plánov. Diagnostika profesionálnej orientácie, najmä žiakov 9. ročníkov, ktorí si neboli svojím výberom školy istí, bola realizovaná odbornými zamestnancami CPPP a P najčastejšie hromadným spôsobom v priestoroch škôl. V prípade požiadaviek zákonných zástupcov sa uskutočňovali aj individuálne v poradenských zariadeniach. Z vyjadrení poradcov vyplynulo, že s jej výsledkami boli zákonní zástupcovia oboznamovaní, aj napriek tomu, že o ne nejavili výrazný záujem. Počas triednických hodín a osobných stretnutí so žiakmi uplatňovali výchovné intervencie zamerané na ujasňovanie predstáv žiakov o budúcom povolaní, na posudzovanie vlastných predpokladov pre ďalšie štúdium a tiež na konfrontáciu predstáv žiakov s potrebami regiónu. Niekde profesijnú orientáciu žiakov na odborné vzdelávanie usmerňovali prostredníctvom práce v záujmovom útvare zameranom na techniku alebo zapájaním do technickej olympiády či do projektu *Podpora profesijnej orientácie žiakov ZŠ na odborné vzdelávanie a prípravu prostredníctvom rozvoja polytechnickej výchovy*. Negatívom bolo, že **výchovné intervencie a realizácia**

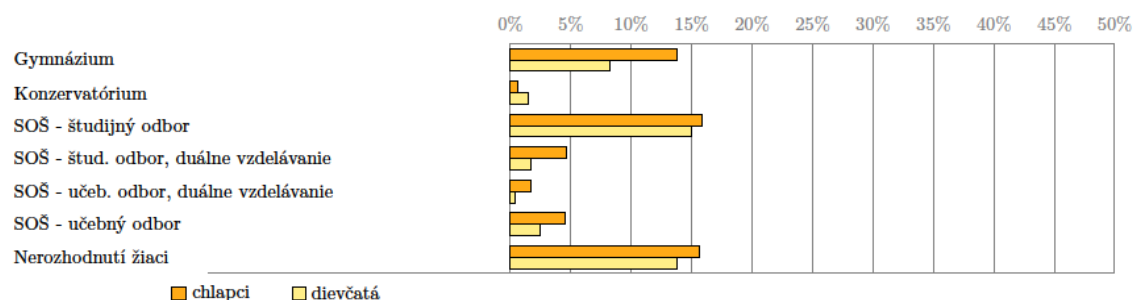
pedagogicko-psychologického diagnostikovania či testovania profesijnej orientácie sa zameriavali predovšetkým na žiakov 8. a 9. ročníka, len ojedinele na žiakov nižších ročníkov. Oslovení poradcovia na svoju obhajobu uvádzali, že vzhľadom na plnenie množstva administratívnych úloh ale aj úloh vyplývajúcich z ich funkcie v iných oblastiach (riešenie výchovných problémov, pomoc menej úspešným žiakom vo vzdelávaní) nestíhali so žiakmi v nižších ročníkoch systematicky a cielene pracovať a podporovať ich pri stanovovaní vzdelávacích a profesijných cieľov. Položky v dotazníku zadaného žiakom monitorovali ich názory na úroveň a prínos poradenskej činnosti poskytovanej kariérovým poradcom. Administrovanie dotazníka v triedach, v ktorých sa vzdelávali len žiaci z MRK bolo výrazne sťažené skutočnosťou, že ich úroveň čítania s porozumením bola veľmi nízka, **nepoznali a nerozumeli výrazom priamo súvisiacim s realizáciou kariérového poradenstva** (záujmy, kariérové poradenstvo, povolanie, konzultačné hodiny, duálne vzdelávanie...). Viac ako polovica žiakov pozitívne hodnotila podporu učiteľov v 1. až 4 ročníku pri rozvíjaní ich záujmov. Rovnako pozitívne, viac ako polovica respondentov, hodnotila výchovno-vzdelávaciu činnosť učiteľov fyziky, chémie, biológie i techniky, ktorí im umožňovali vykonávať rôzne zaujímavé praktické činnosti, pokusy. Napriek tomu z oslovených žiakov bolo len 52 % presvedčených o skutočnosti, že ich učitelia dobre poznajú a vedia im odporučiť školu, ktorá by bola pre nich najvhodnejšia. Viac ako tretina (36,5 %) respondentov však takéto presvedčenie nezdieľala. O tom, že škola poskytla žiakom možnosť vykonať test profesionálnej orientácie, pomocou ktorého sa mohli dozvedieť aká profesia by pre nich bola vhodná, vedelo 46 % a vysoké percento 42,7 % respondentov túto informáciu nepotvrdilo.

Takmer všetci z 2 155 žiakov (96 %) považovali výber SŠ za dôležitý krok vo svojom živote. Na základe vlastného rozhodnutia si ďalšie štúdium vybralo 90 % žiakov, 12 % z nich usmernili pri výbere rodičia. Výber ďalšieho vzdelávania bol u 66 % respondentov ovplyvnený prospechom z jednotlivých predmetov. Viacerých žiakov (25,6 %) nasmerovali pri výbere školy rozhovory so spolužiakmi a kamarátmi. Pomerne silný vplyv na rozhodnutie žiakov (34,9 %) mali informácie z médií či internetu. **K negatívnym zisteniam prináleží skutočnosť, že výber školy na základe odporúčania a rozhovorov s učiteľmi uskutočnilo len 25,9 % respondentov. Dôležité informácie o vhodnom štúdiu získalo od psychológa z CPPPaP iba 12,8 % respondentov.**

Pokračovať v štúdiu na gymnáziu sa rozhodlo 22 % respondentov, v SOŠ v študijnom odbore 31 % a v učebnom odbore 7 %. **Pokračovať vo vzdelávaní v SOŠ v systéme duálneho vzdelávania bolo rozhodnutých len 8 % žiakov** (graf č. 2).

Takmer tretina z respondentov (zväčša žiaci 8. ročníka) nemala ešte jasnú predstavu o škole, na ktorej by chceli ďalej študovať. Na základe uvedených údajov o voľbe ďalšieho vzdelávania respondentov možno predpokladať, že žiaci a ich zákonní zástupcovia nedostali dostatok užitočných informácií o povolaniach potrebných pre trh práce a ani informácií o uplatnení sa absolventov gymnázií alebo jednotlivých študijných odborov stredných škôl na trhu práce.

Graf č. 2 Percentuálny podiel žiakov na jednotlivé druhy škôl podľa ich záujmu

Viacerí poradcovia boli presvedčení, že mali v oblasti kariérového poradenstva vytvorený efektívny a účinný systém poskytovania poradenstva a informácií. Z ich vyjadrení vyplynulo, že od bývalých žiakov a ich zákonných zástupcov získavali spätnú väzbu, informácie o spokojnosti so zvolenou SŠ a uplatnení sa na trhu práce. Na základe týchto zistení a tiež pripomienok kolegov korigovali svoju ďalšiu činnosť. Využívali bežne zaužívané prenosy informácií, formy a metódy komunikácie i spolupráce. Členov pedagogického kolektívu ústne oboznamovali s pripravovanými aktivitami na pracovných poradách. Zákonných zástupcov informovali prostredníctvom nástieniek, webového sídla, na zasadnutiach rodičovského združenia a formou individuálnych konzultácií. Tieto bežné formy komunikácie vzbudzovali pomerne nízky záujem zákonných zástupcov o nadviazanie kontaktov so školami. Z odpovedí poradcov v dotazníku na položky, ktoré sa týkali poskytovania informácií vyplynulo, že 80 % z nich považovalo poskytovanie informácií žiakom 9. ročníkov o možnostiach ďalšieho štúdia za dôležité, 91 % z nich malo vyhradené konzultačné hodiny a 82 % poznalo žiakov tak dobre, že im dokázalo zodpovedne odporučiť školu i študijný/učebný odbor. Odpovede žiakov v dotazníku však odhalili nedostatky v tejto oblasti a poukázali na nižšiu efektívnosť systému poskytovania poradenstva a informácií. Viac ako tretina (36,7 %) považovala organizovanie stretnutí za nepostačujúce a viac ako polovica žiakov (56,7 %) potvrdila neúčast svojich rodičov na informačných stretnutiach. Mať v škole kariérového poradcu pokladalo za dôležité 82 % oslovených žiakov, napriek tomu 30 % respondentov nevedelo, kto z pedagógov vykonáva kariérové poradenstvo. Iba 43 % malo vedomosť o vyhradených konzultačných hodinách, počas ktorých sa mohli s kariérovým poradcom radíť o výbere školy a 30 % z nich sa zúčastnilo osobného pohovoru s ním. Na základe vyhodnotenia a porovnania výpovedí pedagógov a žiakov v dotazníkoch možno konštatovať, že **system poskytovania poradenstva a informácií kariérovými poradcami vykazoval viaceré znaky formálnosti a celkový prístup k riešeniu problematiky profesijnej orientácie žiakov bol nesystematický.**

Závery

Zabezpečenie personálnych a primeraných pracovných podmienok v takmer všetkých školách vytváralo predpoklady pre realizáciu kvalitného kariérového poradenstva. Jeho poskytovaním boli vo väčšine škôl poverení pedagogickí zamestnanci s viacročnou praxou. Záujem zvyšovať svoju profesionálnu odbornosť v oblasti kariérového poradenstva absolvovaním rôznych foriem ďalšieho vzdelávania prejavilo len 27 % poradcov. **V tretine kontrolovaných subjektov svoj profesijný rozvoj v oblasti kariérového poradenstva neplánovali.** Kooperácia a participácia s inými subjektami pri poskytovaní a výmene informácií o potrebách trhu práce **v takmer tretine subjektov stagnovala, realizovala sa sporadicky, náhodne.** Z pohľadu výchovných poradcov výchovu a usmernenie žiakov k správnej voľbe povolania pozitívne ovplyvňovala spolupráca s pedagogickými, odbornými zamestnancami škôl a zákonnými zástupcami žiakov. Kooperácia a výmena informácií s CPPP a P nie vždy prispela k vytváraniu účinného informačno-komunikačného systému, napomáhala najmä žiakom 9. ročníka v rozhodovaní pri voľbe štúdia. SŠ zabezpečovali nábor v školách alebo dni otvorených dverí, na ktorých sa žiaci v prípade záujmu zúčastňovali s kariérovým poradcom alebo rodičmi. **Nízky počet žiakov (8,5 %) prihlásených do systému duálneho vzdelávania však poukazuje na menej aktívnu spoluprácu ZŠ so školami poskytujúcimi duálne vzdelávanie, na nedôslednú komunikáciu so zamestnávateľmi i na neefektívne poskytovanie informácií o výhodách štúdia v systéme duálneho vzdelávania.** **Absencia plánovania a projektovania kariérového poradenstva v tretine subjektov znižovala kvalitu služieb v oblasti kariérového poradenstva i následne negatívne ovplyvňovala stanovovanie realistických vzdelávacích a profesionálnych cieľov žiakov s ohľadom na požiadavky trhu práce.** Výchovní poradcovia **nevyužívali v plnej miere širšiu škálu on-line programov, metód a nástrojov pri identifikácii profesionálnej orientácie žiakov.** Potrebu

intenzívnejšej spolupráce so žiakmi a zákonnými zástupcami a potrebu uplatňovania efektívnejších metód a foriem komunikácie pri sprostredkovaní informácií vyjadrili oslovení žiaci v dotazníkoch. Nedostatok informácií o možnostiach štúdia v duálnom vzdelávaní a jeho výhodách pociťovala viac ako tretina žiakov. Takmer polovica si myslela, že učitelia ich nepoznajú a preto im nemôžu odporučiť výber vhodnej SŠ, čo potvrdilo aj ďalšie zistenie, že školu si vysoké percento respondentov nevybralo na základe odporúčania učiteľov. Z negatívnych zistení z dotazníkov pre žiaka (30 % žiakov nepoznalo kariérového poradcu; 57 % nemalo vedomosť o vyhradených konzultačných hodinách; 69 % žiakov sa nezúčastnilo osobného rozhovoru s kariérovým poradcom; 87 % respondentom nemalo možnosť stretnúť sa so psychológom z poradne; 53 % žiakov je presvedčených o tom, že škola nerealizuje dostatok informačných stretnutí pre žiakov a ich rodičov;) a zo zistení z 2 ZŠ o vzdelávaní žiakov z MRK (počas celej doby vzdelávania neopustili nepodnetné sociálne prostredie, pretože ich ďalšie vzdelávanie im poskytovali elokované pracoviská súkromných stredných škôl sídlia v lokalite ich bydliska) vyplynulo, že **prístup výchovných poradcov k riešeniu problematiky profesijnej orientácie žiakov nebol vždy koncepčný, riadený**. Pri realizácii kariérového poradenstva často absentoval záujem pedagógov poznať každého jedného žiaka individuálne (najmä žiakov z ohrozených skupín), poznať faktory ovplyvňujúce ich kariérový vývin. Zistenia uvedené v správe potvrdzujú tiež opodstatnenosť vytvorenia samostatného komplexného systému kariérového poradenstva v ZŠ, t. j. ustanovenie funkcie kariérového poradcu a ciele zvyšovanie jeho profesijných kompetencií vo vzťahu k plánovaniu a projektovaniu kariérového poradenstva v súlade s individuálnymi potrebami žiakov a požiadavkami trhu práce.

Odporúčania a podnety

Riaditeľom škôl

- vypracovať strategický plán kariérového poradenstva, v ktorom bude jeho realizácia permanentne a cielene zabezpečená už od ročníkov primárneho vzdelávania s cieľom zefektívniť prípravu žiakov pre trh práce
- oboznamovať všetkých žiakov školy a ich zákonných zástupcov s činnosťou kariérového poradenstva, s jeho cieľom poskytovať podporu a pomoc žiakom pri voľbe ďalšieho štúdia a identifikovať špecifiká kariérového vývinu žiakov z ohrozených skupín (menej úspešných vo vzdelávaní, so zdravotným znevýhodnením, zo sociálne znevýhodneného prostredia, z marginalizovaných rómskych komunít)
- zabezpečiť realizáciu testovania profesijnej orientácie žiakov v spolupráci s CPPP a P
- posilniť spoluprácu so strednými školami poskytujúcimi duálne vzdelávanie a zamestnávateľmi
- zintenzívniť spoluprácu s ÚPSVaR SR s cieľom vzbudiť záujem žiakov o študijné a učebné odbory v súvislosti s požiadavkami trhu práce
- nadviazať kooperáciu s dobrovoľníckymi centrami a propagovať ich prácu medzi žiakmi
- motivovať výchovných/kariérových poradcov k ďalšiemu vzdelávaniu v oblasti kariérového poradenstva
- rozšíriť možnosti a modifikovať spôsoby a formy sprostredkovania informácií o možnostiach štúdia, o aktuálnych požiadavkách trhu práce žiakom a ich zákonným zástupcom

Kariérovým poradcom

- vypracovať stratégiu plánovania a projektovania kariérového poradenstva na základe poznania špecifik socio-kultúrneho prostredia žiakov školy
- plánovať realizovanie kariérového poradenstva už v ročníkoch primárneho vzdelávania v spolupráci s triednymi učiteľmi
- vyhradiť konzultačné hodiny pre žiakov v čase mimo vyučovania

- motivovať žiakov k účasti na osobných rozhovoroch, ktoré umožnia identifikovať ich záujmy, ambície a možnosti ďalšieho štúdia
- intenzívnejšiu pomoc a podporu venovať kariérovému vývinu žiakov z ohrozených skupín (so zdravotným znevýhodnením, zo sociálne znevýhodneného prostredia a z marginalizovaných rómskych komunít, prípadne deťom cudzincov, vrátane detí migrantov a detí s migrantským pôvodom); motivovať ich k ukončeniu povinnej školskej dochádzky, k úspešnému začleneniu sa do vzdelávacieho procesu v SŠ
- voliť a aplikovať vhodné poradenské intervencie vo vzťahu k individuálnym schopnostiam a potrebám a vzdelávacím problémom každého žiaka
- uplatňovať v širšej miere škálu on-line programov, testov profesionálnej orientácie, metód a nástrojov pri identifikácii kariérového vývinu žiakov
- umožniť žiakom stretnutie s odbornými zamestnancami CPPPaP s cieľom získania informácií o škole, na ktorej im odporúča ďalej študovať
- organizovať pravidelne stretnutia pre žiakov a ich zákonných zástupcov so zámerom poskytnúť im dostatok informácií o možnostiach štúdia/vol'be povolania, vrátane duálneho vzdelávania a o aktuálnych informáciách a požiadavkách trhu práce v regióne, v SR, v EÚ

Zriad'ovateľom

- poskytovať finančné prostriedky na podporu skvalitňovania služieb školy v oblasti kariérového poradenstva

Metodicko-pedagogickému centru

- poskytovať ponuku vzdelávacích podujatí zameraných na oblasť kariérového poradenstva so zreteľom na špecifiká realizácie činnosti kariérového poradcu
- spolupracovať so ŠIOV pri vytváraní edukačných programov pre kontinuálne vzdelávanie kariérového poradcu

Štátnemu inštitútu odborného vzdelávania

- zintenzívniť metodickú pomoc a rozšíriť ponuku vzdelávacích aktivít súvisiacich s kariérovým poradenstvom pre ZŠ
- spolupracovať so vzdelávacími inštitúciami pri vytváraní edukačných programov pre kontinuálne vzdelávanie kariérového poradcu

Centru pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie

- naďalej realizovať programy zamerané na kariérové poradenstvo
- zintenzívniť podporu a pomoc školám, ktoré vzdelávajú žiakov so zdravotným znevýhodnením, zo sociálne znevýhodneného prostredia, z marginalizovaných rómskych komunít, u ktorých je zvýšené riziko predčasného ukončenia povinnej školskej dochádzky v oblasti ich kariérového vývinu a profesionálnej orientácie

Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu SR

- znížiť počet hodín priamej výchovnej činnosti (základný úväzok) výchovného poradcu i kariérového poradcu